

Huber Péter: A sötét kezdet.

A klasszikus történelemben a középkort nevezzük sötétnek. A keresztény történelemben az őskor érdemli ki ezt a jelzőt. Hogy miről is beszélek? A kereszténység első másfél évszázadáról. Jézus kereszthalála és feltámadása (i.sz. 30) és az első fennmaradt jelentősebb keresztény (nem kánoni) irat Iréneusnak „Eretnekség ellen” című műve (kb. 180) közt pontosan 150 esztendő telik el, s a korszakról jóformán semmit sem tudunk.

Ezt a korszakot tekintem a kereszténység sötét korszakának, s meg vagyok győződve, hogy ha valaha is volt hamisítás vagy csalás, csúsztatás benne akkor abban a korszakban kellett történnie.

Az ateista s minden más Jézust el nem fogadó irányzat azon lovagol, hogy milyen kevés adat maradt fenn Jézusról. Kiemelten kevesellik a ránk maradt írásos emlékeket. Pedig minden relatív. Ha Jézus egy római császár lett volna, akkor akár igazuk is lehetne, de ha pl., a szintén akkor élt, és szinte szomszéd IV. Aretás nabateus királyra gondolok, akkor elgondolkozhatunk rajta, hogy az i.e. 9-től i.sz. 40-ig, vagyis szinte fél évszázadig uralkodó királyról, pénzérméin kívül csak 2 írásos emlék maradt ránk: Josephus Flaviustól és Pálnak a Korinthusiakhoz írt második levelében. (11:32) Jézus, aki se király nem volt, s neves csatákat se vívott senkivel nem volt miért szerepeljen az akkori főleg Róma dicsőségét megéneklő írásokban.

A lónak másik oldala pedig mikor ügybuzgó hitvédőink nem győznek eleget áradozni azon, hogy pl. az Újtestamentum görög szövege 6000-t közelítő kéziratban maradt ránk. Amit viszont elfelejtene hozzá tenni, hogy ezek kevesebb mint 15 %-a készült az első évezredben, és kevesebb mint egy százaléka pre-niceai vagyis 325 előtti. Kiemelik, hogy az egyházatyák idézik ezeket, csak azt hagyják figyelmen kívül, hogy azok legrégebbi fennmaradt példányai 11.-12. századi másolatok.

Maradjunk az arany középuton. „A Biblia ellen először a nagy diocletianusi keresztényüldözés (Kr.u. 303-313.) idején folytattak komoly hadjáratot.” (Papp Sándor: Meghamisították-e a Bibliát?) Az ekkori pusztítások jelentős károkat okoztak Pamphilus cézárei könyvtárában is.

[A Kaiszareiai Könyvtárat Kaiszareiai Pamphilosz (kb. 240-309) alapította. A Diocletianus császár uralkodása alatti keresztény üldözéskor jelentősen megrongálódott, de többek közt a Kaiszareiai Acacius (mh. 366) püspök munkásságának köszönhetően újra helyrehozták s 630-ban kb. 30000 tekercset, foglal magában. A város 638-ban szerezsen kézre kerül, ami a kora kereszténység talán legjelentősebb gyűjteménye pusztulását jelentette.]

Egy más irányú pusztítás létét pontosan a Nag Hammádi leletek igazolják, melyek csak elrejtve maradhattak ránk. Egyesek úgy vélik, hogy a kereszténység államvallásává emelésével a fősodró katolikus egyház megsemmisítetett minden eretneknek kikiáltott irományt, és hogy ez az akkori állomány akár 90%-t is kitehette.

Az általam „sötét kezdet” –nek nevezet korszakból (30-180) mindössze egy tucatnál is kevesebb többnyire csak párszavas papirusz töredék maradt ránk.

E korszakról történelmileg az Apostolok cselekedetein kívül csak két sajnós elveszett írás számol be. (Papiasz (~60-~130): Az Úr mondásainak magyarázata (~95-~120) és Hégeszipposz (~110-~180): Hüpomneumata (~165-~175) E két műről csak annyit tudunk amennyi Kaiszareiai Eusebiosz (~263-~339) Egyháztörténetében fennmaradt.
[Az Egyháztörténet legrégebbi 7 fennmaradt másolata a 10.-13. században készült s ezek tartalma jelentősen eltér egymástól]

Sajnos, az e korszakból ránk maradt adatok nem elegendőek a legalapvetőbb kérdések megválaszolására sem.

Nem tudunk választ adni arra:

- Miért szorult ki a mai kánonból Jézus tanítványainak többsége?
- Mi lett velük? (Az egymásnak sokszor ellentmondó apokrif iromány se tud megnyugtató választ adni rá!)
- Hol és mikor vesztette életét Péter, Pál és János?
- Ki írta a „János” Evangéliumát?
- Miért van az, hogy az Apostolok Cselekedetei csak a kánonban bennmaradt személyekre van szabva?
- Mi lett a gnosztikus írások tükrében Péter ellenlábasként fellépő Mária Magdolnával?

Ez csak pár példája a talányok sokaságának.

Jelen írásom e bevezető után két fontos részre oszlik:

- Be fogom mutatni mit sikerült összeszednem adatként e korszakról. (Bárkinek kiegészítését szeretettel és köszönettel fogadom)
- Vázolok elméleteket, melyek e korszakhoz kötöttek.

Lássuk akkor mi az, amit konkrétan tudunk erről a korszakról:

i.sz. 27 - 30 Evangéliumok korszaka

i.sz. 27 Jézus megkeresztelkedik Keresztelő János által Béthabarában a Jordánba.

"1. Tibérius császár uralkodásának tizenötödik esztendejében pedig, mikor Júdeában Poncius Pilátus volt a helytartó, és Galileának negyedes fejedelme Heródes, Iturea és Trakhónitis tartományának pedig negyedes fejedelme az ő testvére Filep, Abiléné negyedes fejedelme meg Lisániás,
2. Annás és Kajafás főpapsága alatt," (Lk. 3:1-2)

Az időpont meghatározás bizonytalan, mert nem tudjuk, hogy a társuralkodására (12 össze), vagy egyeduralkodására (14 augusztus) vonatkozik. Bizonytalanságot jelenthet az is, hogy nem tudjuk a római vagy a szeleukida időszámítást használja.

"28. Ezek Béthabarában lettek, a Jordánon túl, a hol János keresztel vala." (Jn. 1:28)

Fő forrás a 4 kánoni evangélium

Keresztelő János egyetlen nem keresztény említése:
- Josephus Flavius(~37-~100): A zsidók története (~93) (18,5)

i.sz. 27 - 30 Jézus munkálkodása

Fő forrás a 4 kánoni evangélium

Apokrif források:
- Tamás evangéliuma
- Fülöp evangéliuma
- Péter evangéliuma
- egyéb apokrif írások

Egyetlen nem keresztény említés:
- Josephus Flavius(~37-~100): A zsidók története (~93) a "Testimonium Flavianum" (18,3)

"Ebben az időben élt Jézus, ez a bölcs ember, ha ugyan szabad őt embernek neveznünk. Ugyanis csodákat művelt és tanította az embereket, akik szívesen hallgatják az igazságot, és sok zsidót és sok görögöt megnyert. Ő volt a Krisztus."

i.sz. 30 Jézus kereszthalála

Fő forrás a 4 kánoni evangélium

Apokrif források:

- Péter evangéliuma
- egyéb apokrif írások

Nem keresztény említés:

- Josephus Flavius(~37-~100): A zsidók története (~93) a "Testimonium Flavianum" (18,3)

"főembereink följelentésére Pilatus keresztre feszíttette"

- Mara Bar Serapion (~72-~96)

"Vagy a zsidók bölcs királyuknak (megöletésével),"

- Publius Cornelius Tacitus (~56-~120) Évkönyvek [Annales] (~115) (XV.44)

"Christust, akitől ez a név származik, Tiberius uralkodása alatt Pontius Pilatus procurator kivégeztette,"

- Talmud (~188-~217)

Peszách előestéjén [keresztfára] akasztották a názáreti Jézust, kikiáltó ment ki előtte 40 napon át:

„Jézust, a názáretit megfogják kövezni, mert varázslást művelt, Izráelt félrevezette és elcsábította [bálványimádásra]. Aki tud [bármit] a védelmére, az jöjjön és nyilatkozzon!”
De senki sem jött a védelmére, úgyhogy Peszách előestéjén [keresztfára] akasztották.”

Pilátus egyéb nem keresztény forrásai:

- Josephus Flavius(~37-~100): A zsidók története (~93) (18,3)

- Josephus Flavius(~37-~100): A zsidó háború (~75) (II,9)

- Alexandriai Philón (i.e.~20-~45): Legatio ad Gaium (~37-~41) (XXXVIII, 299—305)

- Cézézarei kő felirat (1961-ben feltárt)

i.sz. 30 Jézus feltámadása

Fő forrás a 4 kánoni evangélium

Apokrif források:

- Péter evangéliuma
- egyéb apokrif írások

Egyetlen nem keresztény említés Josephus Flavius(~37-~100): A zsidók története (~93) a "Testimonium Flavianum" (18,3)

"Mert harmadnap feltámadt és megjelent közöttük, mint ahogy Istentől küldött próféták ezt és sok más csodálatos dolgot előre megjövendöltek felőle."

i.sz. 30 - 62 Az Apostolok cselekedetei korszaka.

i.sz. 30 ? Gamáliel beszéde Péter védelmébe (Csel. 5:35-39)

A Cselekedetei írója tévesen adja Gamáliel szájába ekkor a Theudás felkelést, mely későbbi esemény. Cuspius Fadus 44-46 közt volt helytartó I Herodes Agrippa halála után.

"36. Mert ez időnek előtte felkelt Theudás, azt mondván, hogy ő valaki, kihez mintegy négyszáz embernyi tömeg csatlakozott; ő megöletett, és mindnyájan, a kik csak követték őt, eloszlottak és semmivé lettek." (Csel. 5:36)

- Josephus Flavius(~37~100): A zsidók története (~93) (20,5)

"XX, 5. Még Fadus júdeai helytartósága idején rengeteg embert rábeszéltek bizonyos Theudas nevű csaló, hogy mindenüket vegyék magukhoz és menjenek vele együtt a Jordán folyóhoz. Ugyanis prófétának adta ki magát és azt állította, hogy egyetlen szavával kettéválasztja a Jordán vizét, és kíséretének kényelmes utat nyit a folyó medrén át. Efféle kijelentésekkel sok embert sikerült félrevezetnie. De Fadus nem tűrte, hogy ezek az esztelen üzemek bajokat okozzanak, tehát lovascsapatot küldött ellenük; ezek rajtaütöttek a tömegre, sok embert megöltek és sok embert elfogtak. Maga Theudas is fogságba került, azután lefejezték és fejét Jeruzsálembe küldték. Ez történt a zsidók között Cuspius Fadus helytartósága idején."

i.sz. 41 - 44 I Herodes Agrippa uralkodása (Csel. 12:1-23)

I Herodes Agrippa nem keresztény forrásai:

- Josephus Flavius(~37~100): A zsidók története (~93) (19,5+7)

- Josephus Flavius(~37~100): A zsidó háború (~75) (II,11)

i.sz. 45 - 46 Éhség (Csel. 11:28-30)

Nem keresztény forrásai:

- Josephus Flavius(~37~100): A zsidók története (~93) (20,2)

- Caius Suetonius Tranquillus (~69~122) Császáréletrajzok (~115) (V.18 (19?))

- Publius Cornelius Tacitus (~56~120) Évkönyvek [Annales] (~115) (XI.4)

- Talmud (~188~217) Bava Batra 11a

i.sz. 49 - 54 Zsidók kitiltása Rómából (Csel. 18:2)

"2. És mikor egy Akvila nevű, pontusi származású zsidóra talált, ki nem régen jött Itáliából, és feleségére Priscillára (mivelhogy Klaudius megparancsolta vala, hogy a zsidók mind távozzanak Rómából): hozzájuk csatlakozék." (Csel. 18:2)

Nem keresztény forrásai:

- Caius Suetonius Tranquillus (~69--~122) Császárelőletrajzok (~115) (V.25)
[Claudius:] "A zsidókat, akik Chrestus bujtogatására szüntelenül zavarogtak, kiűzte Rómából"

i.sz. 56 Pál a rómaiak kezébe (Csel. 21:33-39)

Az egyiptomi álpróféta említése:

"38. Hát nem te vagy az az egyiptomi, ki e napoknak előtte fellázította és kivitte a pusztába azt a négyezer orgyilkos férfiút?" (Csel. 21:38)

Nem keresztény forrásai:

- Josephus Flavius(~37--~100): A zsidó háború (~75) (II,13)
"Még nagyobb csapás volt a zsidókra az egyiptomi hamis próféta. Ugyanis egy varázsló érkezett az országba, aki profétának adta ki magát, és lassanként 30 000 kótyagos embert maga köré csődített. Ezekkel a pusztából az úgynevezett Olajfák hegyére vonult, és onnan akart erőszakkal behatolni Jeruzsálembe. További szándéka az volt, hogy leveri a római helyőrséget, elfoglalja az uralkodói méltóságot, és ebben cimboráit akarta testőrökül használni. Félix azonban megghiúsította tervét: nehézfegyverzetű római katonákkal megtámadta a csalót, és ebben támogatta az egész nép, mert ugyancsak részt vett a (166) védekezésben. Az egyiptomi néhány kíséreléssel együtt mindjárt az ütközet elején megfutamodott, többi hívét pedig vagy levágták, vagy foglyul ejtették; a maradék szétszóródott, s mindenki igyekezett megbújni otthonában."

i.sz. 56-58 Pál az Antonius Felix helytartó (52-58) fogságában (Csel. 23:23-24:27)

Felix nem keresztény forrásai:

- Publius Cornelius Tacitus (~56--~120) Évkönyvek [Annales] (~115) (XII.54)
- Publius Cornelius Tacitus (~56--~120) Korunk Története [Historiae] (~105--~107) (V.9)
- Caius Suetonius Tranquillus (~69--~122) Császárelőletrajzok [De Vita Caesarum] (~115) (V.28)
- Josephus Flavius(~37--~100): A zsidók története (~93) (20,8)
- Josephus Flavius(~37--~100): A zsidó háború (~75) (II,12-13)

i.sz. 59 Pál a Porcius Festus helytartó (59-62) fogságában (Csel. 25:1-26:32)

Festus nem keresztény forrásai:

- Josephus Flavius(~37-~100): A zsidók története (~93) (20,8)
- Josephus Flavius(~37-~100): A zsidó háború (~75) (II,14)

i.sz. 50 - 62 Pál levelei (13 a mai kánonban) Háromnak szerzősége vitatott

Pál apostolnak a rómabeliekhez írt levele (~55)

Pál apostolnak a korinthusbeliekhez írt első levele (~54)

(első említése a Kelemen levél 37.5 és 47)

Pál apostolnak a korinthusbeliekhez írt második levele (~56)

Pál apostolnak a galátziabeliekhez írt levele (~50)

Pál apostolnak az efézusbeliekhez írt levele (~60)

Pál apostolnak a filippibeliekhez írt levele (~61)

Pál apostolnak a kolossébeliekhez írt levele (~61)

Pál apostolnak a thessalonikabeliekhez írott első levele (~50)

Pál apostolnak a thessalonikabeliekhez írott második levele (~50-~60)

Pál apostolnak Filemonhoz írt levele (~61)

Pál apostolnak Timótheushoz írt első levele (~62-~65)

Pál apostolnak Timótheushoz írt második levele (~60)

Pál apostolnak Titushoz írt levele (~62-~65)

A Laodicziaiakhoz írt levél (~61) elveszett. Említve: Kolosse 4:16

A leveleket megemlíti: 2. Péter 3:15-16

i.sz. 62 - 99

i.sz. 62 Jakab Jézus testvére vértanú halála

- Josephus Flavius(~37-~100): A zsidók története (~93) (20,9)

"Mivel Festus meghalt, Albinus pedig még úton volt, úgy gondolta Anan, hogy itt a jó alkalom kegyetlen ösztönei kielégítésére. Tehát a nagytanácsot törvényszéki ülésre hívta össze, és eléje állította Jakabot, aki testvére volt Jézusnak, akit Krisztusnak neveznek, s még néhány más embert; törvénysértéssel vádolta őket és végül mindet megköveztetette."

- Caius Suetonius Tranquillus (~69-~122) Császáraletrajzok [De Vita Caesarum] (~115) (VI.16)

[Nero:] "Halálbüntetést szabott a keresztényekre, erre a káros, új babonának hódoló népségre:"

- Publius Cornelius Tacitus (~56-~120) Évkönyvek [Annales] (~115) (XV.44)

"De sem emberi segítségre, sem a princeps ajándékainak vagy az istenek engesztelésének hatására nem akart eltávozni az a gyalázatos hiedelem, hogy parancsra tört ki a tűzvész. Ezért a híresztelés elhallgattatása végett Nero másokat tett meg bűnösnek, és a legválogatottabb büntetésekkel sújtotta azokat, akiket a sokaság bűneik miatt gyűlölt és Christianusoknak nevezett. Christust, akitől ez a név származik, Tiberius uralkodása alatt Pontius Pilatus procurator kivégeztette, de az egyelőre elfojtott vészes babonáság újból előtört, nemcsak Iudaeában, e mételyszülőházájában, hanem a városban is, ahová mindenünnen mindenszörnyű és szégyenletes dolog összefolyik, s hívekre talál. Így hát először azokat fogdosták össze, akik ezt megvallották, majd az ő vallomásuk alapján hatalmas sokaságra nem is annyira a gyűjtogatás vádját, mint inkább az emberi nem gyűlöletét bizonyították rá. És kivégzésüket még csúfsággal is tetézték, hogy vadállatok bőrébe burkoltan kutyák marcangolásától pusztuljanak, vagy keresztre feszítve, és mikor bealkonyodott, meggyújtva éjszakai világításul lángoljanak. Nero a kertjeit ajánlotta fel a látványosság céljába, és cirkuszi játékokat rendezett, amelyen kocsisruhában a nép közé vegyült, vagy kocsihoz szállott. Ebből, bár bűnösök voltak és a legsúlyosabb büntetést is megérdemelték, szánalom támadt, mivel nem a közjó érdekében, hanem egy ember kegyetlensége miatt kellett pusztulniuk.."

Péter és Pál vértanúhalálának első említése. Sajnos hely és idő megadása nélkül.

"4. Péter, aki az igazságtalan lázongás miatt nem egy és nem kettő, hanem számtalan szenvedést tűrt, ilyenképpen szenvedte el a vértanúhalált, és jutott a dicsőség megérdemelt helyére." (5.4)

" 5. A lázongás és a viszálykodás következtében mutatta fel Pál is a türelmességben való győztes bajvívását. 6. Hét ízben kellett neki börtönt elviselni, menekült, megkövezték, hirdette az igét keleten és nyugaton, hitének nagy híre messzire elterjedt; az egész világon tanította az igazságot, így jutott el nyugat határához, majd a kormányzók előtt halt vértanúhalált; ilyenképpen hagyta el ő ezt a világot, és jutott a megszentelés helyére, így lett belőle a béketűrés legkiemelkedőbb mintaképe. " (5.5-6)

A 6. fejezet megemlíti a keresztényüldözéseket. (hely és idő megadása nélkül)

A levél kétszer is idézi Jézust:

„Legyetek irgalmasok, hogy ténétek is irgalmazzanak, bocsássatok meg, hogy ti is bocsánatot nyerjétek; ahogyan ti cselekedtek, úgy fognak majd veletek is tenni, ahogyan adtok, úgy adnak majd ténétek is, ahogyan ítélték, olyan ítéletben lesz részetek, ahogyan szolgáljátok mások javát, úgy fogják a tiéteket is, amilyen mértékkel mérték, olyannal mérnek vissza nektek is” (13.2)

„Jaj annak az embernek, jobb lett volna neki meg sem születni, ha egyet is választottjaim közül megbotránkoztat; jobb lett volna, ha malomkövet akasztott volna nyakába és a tengerbe vetették volna, mintsem hogy egy választottamat is megtévessze.” (46.8)

Bár mindkettő ismerősen cseng, de a mai evangéliumokban, pont ebben a formában fel nem lelhető. Lehetséges, hogy egy nem kánoni evangéliumot idéz? Vagy a szövegváltozás ennyire jelentős? Persze az sem kizárt hogy a szerző csak szabadon idéz.

30.2 az 1. Péter ismeretét sejteti. (1.Pét 5:5)

37.5 és 47 az 1. Korinthus ismeretét.

36.2 végül a Zsid 1:1-3 -t idézi.

A Kelemen levél legrégebbi említése a Korinthusi Dionüszosz püspök Szótér római püspökhöz (~166~175) írt levelébe található, mely ugyan nem maradt fenn ránk, de Eusebiosz Egyháztörténete (4.23.11) idézi.

=====
i.sz. 100 - 180
=====

i.sz. ~95~120 ? Papiasz Hieropolisz püspöke (~60~130): Az Úr mondásainak magyarázata

Az 5 kötetes mű mára már nem maradt fenn, de mert Eusebiosz pontosabban a czézáréai könyvtár szerintem rendelkezett egy példányával így az Egyháztörténet adatait hitelesnek fogadom el, s csak az Eusebiosz által említetteket fogadom el megbízhatónak.

Ezek alapján:

Papiasz ismerte a Mark evangéliumát és annak keletkezés történetét. Szerinte Márk Pétert tolmácsolja.

Ismerte az "ős" arámi nyelven írt Máté evangéliumot, vagy legalábbis tudott létéről.

Ismerte János 1. levelét és Péter 1. levelét.

Ismerte Filep Apostol Hieropoliszban élő lányait.

Ismerte a "Pericope Aldulterae" történetét.

Különbséget tesz János Apostol és János efézusi presbiter közt.

i.sz. ~110

Ifjabb Pliniusz (Caius Plinius Caecilius Secundus) (~61~113)

levélváltása Trajanusszal bizonyítja:

Bithüniában akkor már jelentős a keresztények létszáma.
Trajanusz mérsékelte a keresztényekhez való viszonyulásában.

i.sz. ~150~160 ?

A szmirnai egyház körlevele Szent Polikárp vértanúhaláláról

86 éves korába vértanúhalált halt Polikárp a szmirnai "Egyetemes Egyház" (καθολικῆς ἐκκλησίας) püspöke.
(a "katolikus" fogalom valószínű későbbi másolatok betoldása! valószínű 200 után. Az se kizárt, hogy ránk csak egy hamisított másolat maradt akár csak az Ignác és a Polikárp levelek)

i.sz. ~150~160

Szent Jusztinosz (~103~166) három fennmaradt műve.

A fennmaradt írásai igazolják, hogy ismerte mind a 4 kánoni evangéliumot, s hogy a gyermekség részek ekkor már elemei Máté és Lukács evangéliumának:

1. Apológia:

János Ev: 61.4

Máté Ev: 17.2, 38.4

Párbeszéd a zsidó Trifónnal:

Máté Ev: (gyermekség) 77.4-78.8

Lukács Ev: (gyermekség) 78.4, 84.3 (Küréniosz) Lk. 2:1-2

János Jel. 81.4

János Ev: 88.7 (sarú szíj) Jn. 1:20-23

114.4 Jn. 7:38

Márk Ev. 106.3 (Boanergesz) Mk. 3:17

Nem említi Pál nevét.

i.sz. ~165~175

Hégészipposz (~110~180): Hüpomneumata

Ez az 5 kötetes mű sem maradt fenn s csak Euszebiosz Idézeteiből ismerjük.

Tulajdonképpen az Apostolok Cselekedetei utáni első keresztény történelmi írás.

Euszebiosz alapján:

Ír Jakabról, Jézus testvéréről s megkövezéséről.

Megnevezi Jakab utódját, Simeont, aki Jézus unokatestvére mert szerinte Klopás József testvére volt.

Megerősíti, hogy a Kelemen levél írásakor tényleg zavargások voltak a korinthusi gyülekezetben.

Megemlíti, hogy Judás Jézus testvérenek két unokáját Domitianus császár (81-96) elé vitték, mint "Dávid leszármazottait". Szerencsére ki tudták védeni magukat.

Megemlíti, hogy hasonló váddal illeték Simeont is, s végül 120 évesen Trajanusz alatt Attikus prokonzul idejében vértanúhalált hal.

i.sz. ~160-~170 A Muratori-töredék

Ludovico Antonio Muratori (1672. október 21. – 1750. január 23.) a milánói Biblioteca Ambrosiana könyvtárában, egy kódex lapjai között találta meg. Majd 1740-ben nyomtatásban adta közre. A lap latin nyelven íródott, valószínűsíthető, hogy görögből fordították. Az írást, I Piusz pápát (140/42-155), a közelmúltba helyező mondata miatt datálják e korai időpontra.

Az általa bemutatott kánon csak jelentéktelen mértékben tér el a maitól. Nem említi Jakab, János 3.-ik és a zsidókhoz írt levelet, fenntartásokkal említi Hermász Pásztorát és Péter Apokalipszisének.

Megemlíti Pál hispániai útját, és Péter mártírhalálát. Szerinte András álmodta meg, hogy a negyedik evangéliumot Jánosnak kell megírnia.

i.sz. ~150-~400 Antimarkionita előszavak

Vitatható, hogy korban ide illik, de nem hagyom ki az u.n. Antimarkionita előszavakat.

A görög nyelven írott, de latinra is lefordított előszavak közül csak Márk, Lukács és János előszava maradt fenn.

A főbb gondolatok:

Márk: Márk Péter követője, annak tanainak tolmácsolója Itáliában írta Evangéliumát, majd Péter halála után Alexandriába megy, s az alexandriai gyülekezett első püspöke lesz.

Lukács: Lukács antiochiai szír orvos, Pál tanítványa. Nyolevannégy évesen a Boiótiai Thébaiban szenderül örök nyugalomra. János előbb a Jelenések könyvét, majd utána Evangéliumát írja.

János: Evangéliumát Pápiász írja le diktálása alapján, s elítéli Markiont.

Ennyi az, ami konkrétum, csak erre lehet építeni.

Szent Ignác és levelei.

Gondolom többen is felfigyeltek arra, hogy az Ignác levelek, s emiatt a Polykarp levél se került be a fenti összefoglalóba.

Fő oka ennek, hogy szerintem e levelek 200 után keletkeztek. Több érvel is alá tudom ezt támasztani, de a legjelentősebb, hogy tartalmuk egy olyan többszintes egyházi hierarchia létét sugallja mely a 2. sz. elején még nem létezhetett.

A kérdés egy érdekes angol nyelvű írása Bernard D. Muller: The epistles of Ignatius: are they all forgeries? [<http://historical-jesus.info/ignatius.html>]

Eleve el lehet gondolkozni azon, hogy Iréneusz nem említi meg nevét annak ellenére, hogy pl. megemlíti Polykarp levelét (Eretnekség Ellen 3.3.4) és ugyan azon írás 5.28.4 - ben a római levél 4:1b lenne felismerhető.

Meggyőződésem viszont hogy itt egy jól átgondolt hamisítással álunk szembe. A szerző(k) ismerve Iréneusz írását beépítették a fenti részt a levelekbe és alkottak egy hamis, vagy meghamisított Polykarp levelet, leveleik „hitelesé” tétele érdekében.

Hogy az utóbbi tartalmazhat-e még eredeti elemeket ezt a következő részbe fogom megvitatni.

De menjünk tovább az érvekkel, melyek hitelképtelené teszik Ignácot.

Maga a „keret mese” sem hiteles:

- Trajanusz az ifjabb Pliniusszal való levélváltása alapján keresztény kérdésekben inkább toleráns, nem valószínű, hogy pont Ignác miatt tett volna kivételt.
- A büntetést mindig a bűn tetthelyén a bűnözőt ismerők előtt hajtották végre, (elvégre az elrettentés volt a lényeg), így néhány legyőzött ellenséges uralkodón és hadvezéren kívül nem tudunk Rómába utaztatásokról.
- A választott útvonal a kor adottságait figyelembe véve a lehető leglogikátlanabb.
- Kizárt, hogy egy fogoly egy diplomáciai követet megszegyenítő aktivitást: vendégfogadást, levelezést folytathatott volna, pláne nem ebben a mértékben.

Állítólag Órigenész (~184-~254) kb. 220 és 250 közti két írásában: Magyarázatok az Énekek Énekéhez és a Lukács Evangéliumáról szóló homiliáiban említi Ignác nevét, de ezek sajnos nem állnak rendelkezésemre s így nem áll módomban ellenőrizni.

A levelek keletkezését tehát Iréneusz halála (~202) utánra, de még 220 előttre feltételezem. A fenn említett angol írás, az egy szerzőséget is kétségbe vonja.

Az apostoli hagyományoztatás kérdése.

A kora keresztény iromány félreérthetetlenül törekszik annak bizonyítására, hogy az Apostolok és az első egyházatyák közt egy folytonosság áll fenn.

Az apostolok utáni korszak első egyházatyái vonalát Kelemen, Pápiász, Polykarp és Ignác képeznék. Iréneusz kiemelten Polykarpot emeli ki, de említést tesz Pápiászról is. Polükrátész efézusi püspök 1. Viktor pápához írt levelében (~185~195), mely szintén csak Euszebiosz Egyháztörténetében (5.24) maradt ránk felsorolja Kis-Ázsia vértanúit. E levél megerősíti Polykarp létét, de se Papiász se Ignác neve nem vetődik fel. Papiasz nem lett vértanú, Ignác léte pedig az előző rész tükrében is megkérdőjelezhető.

Volt az interneten egy írás: „The Apostolic Succession: Polycarp and Clement” [<http://www.rejectionofpascalswager.net/apostolic.html>], mely ma már nem érhető el. E lap nagy szolgálatot tett nekem azzal, hogy felhívta figyelmemet a kb. 380-ban írt Apostoli Konstitúciók 7.46-ban található püspöklistára.

„elfordultak tőlem az Ázsiabeliek mind” (2.Tim 1:15) panaszkodik Pál, s amit mindig feltételeztem, azt pont a fenti lista igazolja: Kis-Ázsiában párhuzamos püspökségek alakultak ki, és elhatárolódtak a Páli és nem Páli keresztények. Pál Efézusban Timótheust teszi püspökké. Vele párhuzamban János Apostol János presbitert nevezi ki.

Igen János nevez ki Jánost... máris érthető, hogy Pápiász miért tesz megkülönböztetést János Apostol és János Presbiter közt, s máris valószínűbbé válik Pápiász Sidei Fülöpnél fennmaradt állítása, mely szerint Jakabot és Jánost a zsidók ölik meg.

Ma még nem tudom kibogozni viszont, a Szmirna helyzetét. Az Apostoli Konstitúciók szerint itt az első püspök Arisztion (Ariszto), valószínű az az Arisztion akit Papiasz János presbiterrel együtt említ, de sajnos nem tudjuk ki nevezte azzá ki. Iréneusz viszont azt állítja, hogy Polycarpot az apostolok tették püspökké (Eretnekség Ellen 3.3.4)

Papiasz egy szóval nem említi Pált ezért arra kéne következtetnem, hogy ő nem a Páli vonalat képviseli. Efézusban tehát János Szmirnában viszont Ariszton lenne a társa. De Iréneusz viszont a Papiasz – Polykarp kapcsolatott szeretné kiemelni, és azt, hogy Polykarp János hallgatója volt. Szerintem Iréneusz vagy téved, vagy tudatosan ködösít. A ránk maradt Polykarp levél, ha tartalmaz eredeti részeket, akkor azt bizonyítja, hogy Polykarp a Páli vonal képviselője. A levél meg sem említi Jánost, de kiemelten említi Pált, s a címzett is a Pál által alapított Filippibeli gyülekezet.

A sötét korszak árnyoldala.

Lehet-e egy sötét korszakot tovább feketíteni? Sajnos lehet. Sajnos szembe kell nézzünk, azzal a jogos kérdéssel: Mi van akkor ha a sötét korszakot lezáró első jelentős írás: Iréneusz: Eretnekség Ellen című írása, mely sok későbbi írás forrása, tudatosan vagy naivan, de valótlan adatokat tartalmaz.

Ha semmi más, csak a Papiasszal kapcsolatos pontatlan kijelentései már aggodalomra adnak okot.

Mások tovább mennek. Van az interneten egy írás (Szent Irenaeus, a valláscsináló [http://egyhaziak.blog.hu/2010/02/02/szent_irenaeus_a_vallascsinalo]) mely egyenesen az evangéliumok és az Apostolok Cselekedetei átírásával vádolja Iréneuszt. Nem szándékszómm itt részletesen kielemezni a leírtakat, de jelen írásom is cáfolja annak több kijelentését.

Hasonló az elmélete, de Iréneusz helyet Polykárpot tekinti „hamisítónak” David Trobisch ma az Oklahoma Cityben élő osztrák teológusnak is, melyet szintén nem szeretnék kommentálni.

Szeretném itt zárni írásom, remélve, hogy igazolni tudtam: sajnos sok a fehér folt hittörténetünk múltjába.

(Las Vegas, 2017.05.29)

(Utolsó módosítás: 2018.12.31)